

i denne Efterspørgselskurve angivne Kvantiteter fra de forskellige Befordringsarter og Varearter — med hver sin særlige Efterspørgselskurve (udhævet af Anmelderen) — der befordres til de differentierede Priser» (S. 76). Det er disse særlige Efterspørgselskurver for de enkelte Befordrings- og Varearter, der maa lægges til Grund for Problemets Behandling. En Prisdifferentiering gaar jo ud paa at opspalte Totalmarkedet i Delmarkeder og at sætte Priserne for de forskellige Delmarkeder i Henhold til de for disse Markeder gældende Efterspørgselskurver. En rigtig Behandling af Prisdifferentieringsproblemet efter det antydede Princip er allerede paa et tidligt Tidspunkt netop i Sammenhæng med Jernbanetarifproblemer blevet givet af Edgeworth (Application of Probabilities to Economics, Econ. Journal 1910 og Railway Rates, Econ. Journal 1912; begge Afhandlinger er genoptrykt i Papers relating to Political Economy) og det vilde have været til Bogens Fordel, hvis Forf. havde taget Hensyn til disse Arbejder.

Disse faa Indvendinger mod nogle af de af Forf. omtalte Problemer forringer dog ikke Bogens ubestridelige Værdi. Den klare og grundige Fremstilling af alle væsentlige Spørgsmaal, der knytter sig til Fastsættelsen af Jernbanetariffer, danner et udmærket Grundlag for en videre Drøftelse af disse stadig aktuelle Problemer, og Bogen vil derfor sikkert finde mange Læsere. Den betyder en værdifuld Berigelse af den her i Landet ikke særlig righoldige Literatur vedr. Trafikspørgsmaal.

Erich Schneider.

Erich Schneider: EINFÖHRUNG IN DIE GRUNDFRAGEN DES INDUSTRIELLEN RECHNUNGSWESENS. G. E. C. Gads Forlag, København 1939. 178 Sider. VIII Bilag.

Professor ved Aarhus Universitet E. Schneider har udgivet en Lærebog for de Studerende (vordende Økonomer og Ingeniører). Fremstillingen, der er paa Tysk, er iflg. Titlen en Indføring i det industrielle Regnskabsvæsens Grundproblemer. I Forordet betoner Forf., at Bogen er skrevet i Overensstemmelse med Maalene for akademisk Undervisning, saaledes at man forgæves vil søge, hvorledes Virksomheden X har organiseret sit Regnskabsvæsen, eller hvorledes Virksomheden Y kalkulerer. Fremstillingen har med andre Ord til Formaal at trække de principielle Linier for det industrielle Regnskabsvæsen frem. Der forudsættes kun Kendskab til det dobbelte Bogholderis Teknik og til Aarsafslutningens Teknik.

Væsenforskellighederne inden for alt industrielt Regnskabsvæsen ligger, naar man har ovennævnte Maal for Øje, deri, om der i Regnskabsvæsenet arbejdes med »virkelige« Tal (Ist-Kosten) eller under en eller anden Form med Tal baseret paa Budget. (Partiel- eller Totalbudget).

I en forholdsvis kort Indledning behandles Omkostningsbegrebet, Synspunkter for Opdeling i Driftsbogføring og Finansbogføring (Geschäftsbuchhaltung) samt Omraadet Omkostningsstatistik. Forf. bygger i stor Udstrækning paa Synspunkter fremsat i nogle Artikler i 1937—38 i Tidsskriftet »Technik und Wirtschaft« af dettes Udgiver, Dr. Ing. Otto Bredt, Berlin, med hvem Forf. iflg. Bogens Forord har staaet i nært Samarbejde.

I et Afsnit betegnet: »Die beiden Grundformen der Betriebsrechnung: Auftragsrechnung und Abteilungsrechnung«, foretager Forf. et noget voldsomt Opgør med »Kalkulationsregnskabet«. Det ligger Forf. meget stærkt paa

i denne Efterspørgselskurve angivne Kvantiteter fra de forskellige Befordringsarter og Varearter — med hver sin særlige Efterspørgselskurve (udhævet af Anmelderen) — der befordres til de differentierede Priser» (S. 76). Det er disse særlige Efterspørgselskurver for de enkelte Befordrings- og Varearter, der maa lægges til Grund for Problemets Behandling. En Prisdifferentiering gaar jo ud paa at opspalte Totalmarkedet i Delmarkeder og at sætte Priserne for de forskellige Delmarkeder i Henhold til de for disse Markeder gældende Efterspørgselskurver. En rigtig Behandling af Prisdifferentieringsproblemet efter det antydede Princip er allerede paa et tidligt Tidspunkt netop i Sammenhæng med Jernbanetarifproblemer blevet givet af Edgeworth (Application of Probabilities to Economics, Econ. Journal 1910 og Railway Rates, Econ. Journal 1912; begge Afhandlinger er genoptrykt i Papers relating to Political Economy) og det vilde have været til Bogens Fordel, hvis Forf. havde taget Hensyn til disse Arbejder.

Disse faa Indvendinger mod nogle af de af Forf. omtalte Problemer forringer dog ikke Bogens ubestridelige Værdi. Den klare og grundige Fremstilling af alle væsentlige Spørgsmaal, der knytter sig til Fastsættelsen af Jernbanetariffer, danner et udmærket Grundlag for en videre Drøftelse af disse stadig aktuelle Problemer, og Bogen vil derfor sikkert finde mange Læsere. Den betyder en værdifuld Berigelse af den her i Landet ikke særlig righoldige Literatur vedr. Trafikspørgsmaal.

Erich Schneider.

Erich Schneider: EINFÖHRUNG IN DIE GRUNDFRAGEN DES INDUSTRIELLEN RECHNUNGSWESENS. G. E. C. Gads Forlag, København 1939. 178 Sider. VIII Bilag.

Professor ved Aarhus Universitet E. Schneider har udgivet en Lærebog for de Studerende (vordende Økonomer og Ingeniører). Fremstillingen, der er paa Tysk, er iflg. Titlen en Indføring i det industrielle Regnskabsvæsens Grundproblemer. I Forordet betoner Forf., at Bogen er skrevet i Overensstemmelse med Maalene for akademisk Undervisning, saaledes at man forgæves vil søge, hvorledes Virksomheden X har organiseret sit Regnskabsvæsen, eller hvorledes Virksomheden Y kalkulerer. Fremstillingen har med andre Ord til Formaal at trække de principielle Linier for det industrielle Regnskabsvæsen frem. Der forudsættes kun Kendskab til det dobbelte Bogholderis Teknik og til Aarsafslutningens Teknik.

Væsenforskellighederne inden for alt industrielt Regnskabsvæsen ligger, naar man har ovennævnte Maal for Øje, deri, om der i Regnskabsvæsenet arbejdes med »virkelige« Tal (Ist-Kosten) eller under en eller anden Form med Tal baseret paa Budget. (Partiel- eller Totalbudget).

I en forholdsvis kort Indledning behandles Omkostningsbegrebet, Synspunkter for Opdeling i Driftsbogføring og Finansbogføring (Geschäftsbuchhaltung) samt Omraadet Omkostningsstatistik. Forf. bygger i stor Udstrækning paa Synspunkter fremsat i nogle Artikler i 1937—38 i Tidsskriftet »Technik und Wirtschaft« af dettes Udgiver, Dr. Ing. Otto Bredt, Berlin, med hvem Forf. iflg. Bogens Forord har staaet i nært Samarbejde.

I et Afsnit betegnet: »Die beiden Grundformen der Betriebsrechnung: Auftragsrechnung und Abteilungsrechnung«, foretager Forf. et noget voldsomt Opgør med »Kalkulationsregnskabet«. Det ligger Forf. meget stærkt paa

Sinde at betone, at et Regnskabsvæsen, der har til Maal at fremstille Tal til Brug for Efterkalkulationer, er logisk uholdbart og forældet, medens derimod et Regnskabsvæsen, der tilsigter ved Indtræden af Forkalkulationen at konstatere Afdelingernes Indsats, er det eneste rigtige, selvom der maa gives Afkald paa den afstemmelige Efterkalkulation.

Fremstillingen, der naturligvis i det væsentlige maa blive en Gennemgang af det interne Driftsregnskabs Omraade, behandler dette, efter i et kortere Kapitel at have fremstillet Synspunkterne for Stykkostregnskabet, ud fra følgende Hovedinddeling: 1. Det interne Driftsregnskab som »Kalkulationsregnskab« paa »Ist-Kosten« Grundlag, 2. Det interne Driftsregnskab som »Kalkulationsregnskab« paa »Plankosten« Grundlag, og 3. Det interne Driftsregnskab som Afdelingsregnskab paa »Totalplanung« Grundlag.

Med Udgangspunktet i en principiel Opdeling af en industriel Virksomheds interne Hovedomraader i a) Indkøbsfunktion (Einkaufsbereich), b) Produktionsfunktion (Transformationsbereich) og c) Salgsfunktion (Geschäftsbereich) giver Forf. i de nævnte tre Kapitler en Fremstilling af Væsenforskellighederne imellem de tre Regnskabsformer.

Fremstillingen peger paa de Svagheder, der givetvis altid vil være ved »Kalkulationsregnskab« paa »Ist-Kosten« Grundlag, hvor bl. a. Beskæftigelsesgradens Svingninger kommer til at øve Indflydelse paa Sammenligningsgrundlaget, og hvor der naturligvis ikke ved Hjælp af Bogføringen alene er Lejlighed til at konstatere Afvigelser imellem Budgettal og faktiske Beløb.

I Afsnittet om det interne Driftsregnskab som »Kalkulationsregnskab« paa »Plankosten« Grundlag redegør Forf. for Fordele og Mangler ved den Regnskabsform, der bygger paa Anvendelse af Normalpris for Materialer og forudberegnete Timepriser for Hoved- og Hjælpeafdelingens Arbejdsindsats. Ved at indskyde disse faste »Soll-Werte« i Regnskabssystemet opnaas, at man af Produktionsregnskabet kan udlede det talmæssige Udtryk for: 1. Afvigelse paa Grund af Svingning i Beskæftigelsesgraden, og 2. Afvigelse paa Grund af de faktiske Omkostningers Uoverensstemmelse med de budgetterede.

Paa Grund af den enkelte Ordres Midtpunktstilling i Regnskabssystemet, der kræver Efterkalkulation paa »Ist-Mengen« og »Ist-Stunden« Grundlag, opnaas imidlertid ikke en fuldstændig talmæssig Kontrol med Produktionsafdelingen, idet man kan hævde, at den Kendsgerning, at der ikke er arbejdet med Planværdier for den til Salgsfunktionen overførte Produktion, stadig tilslører Beregningen af disse to Afdelingers virkelige Indsats.

Ved at forlade Kalkulationsregnskabet, d. v. s. opgive Efterkalkulationen (NB!) og indskyde budgetterede Enhedspriser for den planlagte Produktion, d. v. s. Opbygning af det interne Driftsregnskab som Afdelingsregnskab paa Grundlag af en »Totalplanung« (Standardmetoden) opnaas derimod — udover de Fordele som nævntes i Forbindelse med Omtalen af »Kalkulationsregnskabet paa Plankostengrundlag« — at Afvigelserne inden for Produktionsafdelingen yderligere opspaltes i: 1. Afvigelse i »Materialbereich«, og 2. Afvigelse i »Arbeitsbereich«, hvilket udlagt vil sige, at der gives talmæssige Udtryk for det Tab eller den Fortjeneste, Produktionsafdelingen har opnaaet ved Mer-

eller Mindre-Forbrug af Materialer i Forhold til Forkalkulationen og for det Resultat (Tab eller Fortjeneste), Produktionsafdelingen paa det tidsmæssige Omraade har opnaaet, set i Relation til »Planstunden« ved den aktuelle Beskæftigelsesgrad.

Det maa siges, at Forf. i sin Fremstilling har behandlet Problemer, der har den allerstørste Interesse for den fremtidige Regnskabsaflæggelse, men det forekommer Anmelderen, at der er gjort allfor haardt op med de gængse veltjente Fremgangsmaader til Fordel for »Afdelingsregnskabet«. Især maa det betones, at der ikke i Fremstillingen paa tydeligere Maade er peget paa »Afdelingsregnskabet« Begrænsning. Det maa naturligvis erkendes, at i Teorien kan man naa langt under Devisen »Stückkostenvorrechnung ist Sollkostenrechnung«, men det burde have været anført paa tydeligere Maade, at i Praksis er det særlig Virksomheder med Seriefabrikation (subs. Massefabrikation), der har Udbytte af denne Regnskabsform. Om dette Forhold indskrænker Forf. sig til flg. Bemærkning: »Nur in ganz wenigen Fällen ist die Betriebsrechnung auf der Grundlage geplanter Herstellkosten nicht durchführbar, nämlich dort, wo die Einzelfertigung herrscht und sich die einzelne Vorrechnung nicht lohnt.« Man maa derfor stille sig noget tvivlende over for Værdien af i denne Form at indføre Studenterne — med deres spinkle regnskabsmæssige Indsigt — i disse Synspunkter.

Et særligt Afsnit af Bogen helliger Forf. Behandlingen af Kontoplaner og Synspunkterne for Sammenspillet mellem Finansbogholderiet (Geschäftsbuchhaltung) og det interne Driftsregnskab (med vedføjede Eksempler). Der skelnes her mellem tre Grundformer: 1. Radikaler Monismus, 2. Gemæssigter Monismus og 3. Dualismus. Ved radikaler Monismus forstaar Forf. de Kontoplaner, der paa Grundlag af det dobbelte Bogholderis Systematik har sammenbygget Finans- og Driftsbogholderiet til en Enhed. Ved gemæssigter Monismus forstaas de Kontoplaner, der nok har sammenbygget de to Regnskabsomraader, men som for Afdelingsregnskabernes Vedkommende betjener sig af Statistik, dog baseret paa Bogholderiets Tal. Ved Dualismus forstaas endelig den Regnskabsorganisation, der betjener sig af to adskilte Bogholderier (Geschäftsbuchhaltung und Betriebsrechnung), der dog er sammenknyttet ved afstemmelige Mellemlægningskonti og iøvrigt baseret paa det dobbelte Bogholderis Systematik.

Som den typiske Repræsentant for radikaler Monismus nævnes Professor Schmalenbachs Kontenrahmen. Forf. maa formentlig her have gjort sig skyldig i en Misforstaaelse, idet Schmalenbachs Kontoplan i Realiteten dækker alle tre af Forf. nævnte Former, men Schmalenbach har i sin Bog ladet dette Spørgsmaal staa aabent til individuel Afgørelse, hvilket bl. a. fremgaar af følgende:

Der vorliegende Kontenplan geht davon aus, dass das gesamte Rechnungswesen eines Betriebes in allen seinen Teilen ein Ganzes bilden muss. Auch Erhebungen, die z. B. auf statistischem Wege oder in unmittelbarem Zusammenhang mit der praktischen Arbeit erfolgen, stehen nicht ausserhalb der Buchhaltung. Andererseits darf der Kontenrahmen nicht so verstanden werden, als ob durch ihn eine Ein-

¹⁾ Fremhævet af Anmelderen.

heitlichkeit gefordert würde, die sämtliche Buchhaltungsarbeit in eine einzige Abteilung zwingt. Auch darf man nicht glauben, dass etwa bestimmten Buchhaltungsformen der Vorzug gegeben werde. Ganz besonders ist darauf hinzuweisen, dass nicht überall da, wo von einem Konto die Rede ist, ein wirkliches Konto der doppelten Buchhaltung gemeint sei. Es ist durchaus in der Ordnung und muss in vielen Fällen empfohlen werden, nicht die äusseren Formen der doppelten Buchhaltung anzuwenden, sondern sich anderer Formen der Statistik zu bedienen.

Aber den einen grossen Vorzug der doppelten Buchhaltung, die systematische Erfassung der Bewegungsvorgänge, sollte man um keinen Preis aufgeben. In diesem Grundsatz der Erfassung der Vorgänge an ihren beiden Enden liegt ein so ungemein grosser Vorteil, dass man nicht auf ihn verzichten sollte¹⁾.

Endelig fremgaar det tydeligt af det bekendte grundlæggende Skema i »Kontenrahmen« (6. Udgave, S. 16), at Schmalenbach fuldtud er bekendt med Begreberne Finansbuchhaltung (Geschäftsbuchhaltung) og Betriebsbuchhaltung.

Professor Schneider giver ogsaa i sin Omtale af Kontoplaner førnævnte Ingeniør O. Bredt Forrangen ved med Forkærlighed at behandle denne Forfatters Synspunkter for Kontoplaner, der i det væsentlige bygger paa en Adskillelse mellem kortfristet Betriebsrechnung og langfristet Geschäftsbuchhaltung, men som tilsyneladende ikke betjener sig af afstemmelige Mellemsregningskonti.

Som tidligere nævnt er der i Bogen rørt ved »livsvigtige« Problemer for Fremtidens industrielle Regnskabsvæsen, men det kan maaske siges, at Bogen gennem en noget ensidig Fremstilling har fjernet sig noget fra det, Titlen giver Udtryk for. Hvad Bogens Værdi for de i Praxis virkende Industridrivende, Grossister, Revisorer m. fl. (Forord og Forlagsanmeldelse) angaar, tror jeg, at den Kendsgerning, at Forf. har betjent sig af en vanskelig tilegnelig Symbolbetegnelse i Forbindelse med en — efter mit Skøn — ofte overflødig matematisk Bevisførelse, vil virke som en Hemsko for en større Udbredelse i disse Kredse.

Palle Hansen.

BETÆNKNING ANGAAENDE FÆRØERNES ERHVERVSLIV, afgivet af det af Statsministeriet under 12. April 1938 nedsatte Udvalg. H. N. Jacobsens Bokhandls Accidenstrykkeri, Thorshavn 1939. 299 S.

Den meget sparsomme Litteratur om Færøernes økonomiske og sociale Forhold er for nylig blevet forøget med et meget værdifuldt Bidrag, idet det af Statsministeriet nedsatte Udvalg har afgivet sin Betænkning angaaende Færøernes Erhvervsforhold. Det er en hel Færøernes Erhvervs- og Samfundsliv, spækket med statistiske Oplysninger og konkrete Meddelelser, man her bliver præsenteret for.

Betænkningen begynder med en interessant Beskrivelse af Hovederhvervet, Fiskeriet, omtaler dernæst Landbruget, Industrien, Minedriften, Hval-

¹⁾ »Kontenrahmen« 6. Udgave, S. 5.